

en wel
ens de
n wordt
, maar
n, b.v.
en, dat
zingen,
ar vaak
dat me
zonden
ijn, dat
en, voe-
we mo-
ng, ten-

veneens
inisatie
h aan-
ntkent,
nigszins
ven ge-
ensbige

ernstig
n Gere-
n zeer-
en aan
de ver-
g zels
i Gere-
en, dat
n kun-
zelfden
ook ge-
werking
en een
kerken
nood-
instem-
adres,
en van
he ook
Hij een
he het
oplegt.
L. F.

reof ik
er den
voor
in het
er ver-
gaande
nd ver-
norking
elingen.
g gere-
ens de
ting en
ie zou
igt niet
it door
geef ik

dsche
teuigde
r Kuy-
er ge-
aanvan-
emen-
ekt om
n pal-
bestand,

3, zon-
sel en,
lijk, de

opstel
bracht
in De
ij van
en het
en bij
lp van
ers uit
van I.

Waar-
n door
uitge-
359—
na, blz.

te Kuy-
iet vol-
in „de
re van
te weer.
elstoots
ik nog
17 van

toe dat er licht en zware kost is; dat er tusschen een oppervlakkige en een diepgaande prediking kan worden onderscheiden, alleen maar heb ik kunnen opmerken, dat wat voor licht werd gehouden, weleens zoo zwaar was om te verstaan, dat het aan mannen, die zich niet naarsig oefenen in de kennis der Schrift en het verstaan onzer beeldenisschriften, uit de hand viel, en ter anderer zijde kon ik opmerken, dat wat deze onschijnlijke en onvaste lieden voor zwaar hielden zoo licht was, dat het kind van God, dat niet bij praatjes leeft van lieden, die altijd willen leeren en zelf nimmer tot de kennis der waarheid komen, er bij zoude verhoogen. Ik heb tegen deze „zwarte“ menschen, tegen deze liefhebbers van het diepgaande vooral één ding en wel dit: dat zij het met de geboden Gods zoo licht nemen en dat zij zooveel op hebben met wat aan den buitenkant zit en er boven op ligt. Dit soort van menschen kent den eisch van Gods Woord niet; het weet niet van het leven en lijden, van de worsteling en den strijd der Kerk van Christus. Wat is hun koning toch een klein heer! Wat is hun het koninkrijk Gods toch klein van afmeting! Wat behoort den zulken toch weinig tot de vervulling van de geboden des Heeren! Wat komen zij toch gauw klaar met Gods wijde geboden! Zij hebben zoo weinig over voor Hem, dien zij hun Heiland noemen; zij hebben zoo weinig lief die hun medemensch is! Hun gebed is zoo arm! Zij tellen den Heere vaak wat onsamenvangende woorden toe! Enkele zondige uitroepen als: groote goedheid! o goedheid! en dergelijke, die gebruikt worden in plaats van de rijke namen, waarmede God wil, dat wij Hem zullen aanspreken in ons gebed, vormen veelmalen den inhoud van der zulken lang verhaal van woorden. En als zij bidden — doen ze het wel? — bewaar en vermeerder uw kerk, waaraan denken zij dan? Aan welke middelen, waarvan de Heere zich zou kunnen bedienen? En als zij bidden: verstoort de werken des duivels, aan welke machts openbaring en machtsontwikkeling denken zij dan? Juist in deze door mij bedoelde kringen, waarin de naam en de macht van den duivel nog al eens wordt genoemd, heeft men zoo weinig besef van de ontzettende macht van dezen wederpartijder Gods; heeft men geen begrip van het geweldige van diens rijk. Hoe gansch anders is de ervaring van het ontzettende van des duivels macht en rijk door hen die hem tegemoet treden, die de volle wapenrusting Gods hebben aangedaan op des apostels bevel, die hun goed, die hun leven, die hun dorp en hun land, hun akker en veld, die het allerliefste wat zij hebben veil hebben en ten oorlog gaan om den geweldhebbende der wereld te bekampen om hem zijn valen, indien mogelijk, te ontrukken. Hoe wijd is het hart dezer lieden, door zooveel voor licht gehouden, uitgebreid tot de ellendigen hier en elders, in de nabijheid en in de verte, die gebod en gebonden zijn door Satan en zonde. O, zij nemen het zoo zwaar, zij die bidden en denken en arbeiden tot behoud der arme dolenden, blinden, gevangenen en die gezeten zijn in de duisternis. Ook in onze kringen oordeelt men nog al eens lichtvaardig over de buitenlandsche Christenen. De prediking is in die kerken zoo oppervlakkig en de menschen zijn er zoo licht! Naar niet weiniger gedachten zijn wel haast alle Duitsche, Amerikaansche, Zweedsche en andere Christenen erg oppervlakkige Christenen en hun arbeid voor den Heere wordt gemeenlijk niet zwaar geacht. De zondingsactie der volkeren wordt door een zeer groot getal niet gekend, door anderen niet hoog aangeslagen. Dat wij toch voorzichtiger leeren denken, dan zal ook wel het voorzichtiger spreken en oordeelen worden aangeleerd. Daar zijn velden van arbeid zoo moeilijk te bewerken, dat zonder rekening te houden met de bijzondere genade van God, die daartoe bekwaamt, niet zou kunnen worden verklaard, hoe men dien arbeid heeft kunnen aanvangen en heeft durven voortzetten. Een der moeilijkste velden van arbeid is de prediking van het Evangelie onder de Mohammedanen en van alle die terreinen in de wereld der Mohammedanen, zijn die het zwaarst en gevaarlijkst te bearbeiten, waar de Turk zijn heerschappij laat gelden. Onder het meest ondragelijk juk van meedoogenloze hardheid en wreedheid zucht een Christenvolk meer dan duizend jaar. Het volk der Armeniërs. Een volk zwaar en lang en veel beschuldigd. Een volk nog zwaarder en langer verdrukt. Het woont verspreid over schier heel het Turksche rijk; het woont te midden van zijn eeuwenouden wreedsten vijand. Eens waren de Armenische en Syrische kerk in Armenië en Syrië de heerschende kerk, zij waren aanhangers van het monophysitisme, dat vooroordeel werd op het vijfde oecumenische Concilie te Constantinopel (553). Uit haat tegen de orthodoxe griekse kerk banden de monophysieten de griekse taal uit het kerkelijk gebruik en werkten de verovering van Egypte door de Saracenen in de hand. Ontzettend hebben zij van de geloofsgenooten dezer Saracenen de eeuwen door moeten lijden. Het lijden en lot vooral van de Armeniërs in Armenië, Syrië, Klein-Azië, het lijden van hen die leefden onder de heerschappij der Turken is onbeschrijflijk; en dat lijden is juist in de laatste jaren toegenomen, is in den jongsten tijd als bij den dag geklommen.

Zij worden tot radeloosheid gedreven en bedrijven daardoor menige daad, die alleen daaruit kan worden verklaard. Thans bestaat het schier niet meer dan uit een paar honderd duizend wezen, ouden van dagen en bejaarde weduwen. Onder deze Armenische Christenen werken Amerikaansche, Zweedsche en ook Duitsche mannen en vrouwen. Hun arbeid is bitter smartelijk, is moeievollig. Het zwaarste veld van arbeid wordt bewerkt door Duitsche mannen en vrouwen. Zulke menschen zijn menschen, die het zwaar opnemen, neen, laat ik liever zeggen: die het zwaarste opnemen. Zij zijn de zwaartillenden; zij zijn het die er diep op ingaan. Geen lectuur acht ik beter geschikt om ons klein van onszelf te doen denken, dan wat zij kunt lezen van dezen zondingsarbeid. Mij dunkt, zij kan ons bang doen vragen: Heere, hoe lang nog? Heere, waarom dezen wel zoo geplagd en waarom hebben wij alles en zij niets? Welke helden en heldinnen, die hier werken! En dan die Armenische Christenen zelf! Hun is ver weten, dat zij de eeuwen door niets hebben gedaan ter verbreiding van het Evangelie onder de Mohammedanen! Doch hier schuilt laster in! Want dit is zeker, dat er onder de Armenische en Syrische christenen de grootste en meest ijverige predikers van het Evangelie zijn, die branden van liefde, die, naarmate de Turken meer moorden, meer gedrongen worden onder hen te evangeliseren. Door heel Turkije: van de Kaukasus tot Turkestan, van het Oosten tot het Westen, in Klein-Azië, Syrië, Mesopotamie, Armenië en Bulgarije wordt het Evangelie verkondigd en de Bijbel verspreid vertaald in de onderscheiden talen der verschillende volkeren, waaronder de Armenische en Syrische Christenen wonen. Geen handelsbelang drijft deze Zweden en deze Duitschers om te helpen deze armenen onder de menschenkinderen. Wat is de genade toch machtig om daartoe de harten te bewegen! Wat is het geloof toch een mysterieuze kracht, dat daardoor die geplagden zich nog staande hopen te houden!

Ik ken, naar ik mij herinner, geen werk dat meer tegenstand moet overwinnen, dat aan meer gevaaren zijn mannen en vrouwen blootstelt en dat zooveel lijden der zielen meebrengt. Jaar in jaar uit getuige te moeten zijn van de ontzettendste massa-moorden als onder hun oog bedreven, zonder daartegen iets te kunnen doen! Telkens weer wordt het hart verscheurd en de ziel diep gewond als de berichten inkomen van de moorden op hen, die zij als lieve en vrome leerlingen hebben gekend en als army wezen hebben opgeleid en opgevoerd tot den dag, waarop zij het leven ingingen om dan vroeger of later te vallen in de handen van hun moordenaars. Wat oordeelt gij, niet oppervlakkige lieden, die u zelf daarvoor houdt en door anderen daarvoor wilt worden gehouden van deze liefde om Christus' wille of zegt gij soms, gelijk mij op een dergelijke vraag werd toegevoegd: als zij er maar geen grond van maken!

Uit de vruchten zullen dezen van hun geloof mogen verzekerd zijn! Van dit heerlijk werk van dezen hulpbond kunt gij u zelf geregeld op de hoogte houden door aan te vragen, om gratis te mogen ontvangen, aan het adres van F. Schuchardt, Frankfurt am Main, Fürstenbergerstrasse 151, het maandschrift: Sonnenaufgang. De lectuur daarvan is een der beste middelen tegen een gevaarlijke ziekte in sommige kringen endemisch heerschende: tegen de zelfgenoegzaamheid!

G. KEIZER.

PERS-SCHOUW.

De JongGereformeerden in 1921.

In zijn oudejaarsbetrachting gaan de gedachten van prof. Grosheide ook naar de JongGereformeerden uit en hij vraagt in „Noord-Hollandsch Kerkblad“:

Zijn het vooral de jongGereformeerden, die spreken van de Bavinckgeest? Ik weet het niet. Wie zijn de jongGereformeerden? Hun namen worden meer gefluisterd, dan genoemd. Een enkele, die van den Bavinckgeest spreekt, zou zich waarschijnlijk niet beleedigd achten, als ik hem tot de jongGereformeerden rekende, maar geldt dit van allen?

Er is ook in het afgelopen jaar in de jongGereformeerde beweging nog geen teekening gekomen. Men kan erkennen, dat ze er is, om er dan aan toe te voegen, dat ze meer negatief is dan positief. En dan nog negatief in dien meer algemeenen zin, dat men met het bestaande niet tevreden is. Maar verder? Soms zou men zeggen, ze zijn voor uitbreiding der liturgie, maar dan komt er weer een verzekering, dat hij juist daarvan niets hebben moet en voor uitbreiding van de liturgie zijn velen, die zeker niet tot de jongGereformeerden behooren. Soms meent men ze zijn op kerkelijk, zoowel als staatkundig terrein zeer democratisch, maar dan ontmoet men weer iemand, die in het kerkelijke gaarne wat vrijheid zou willen en die in de politiek toch aariskonservatief is. JongGereformeerden pleiten voor rekening houden met den strijd onzer dagen, voor meegaan met de kultuur, voor het zich uiten op het gebied van wetenschap en kunst — maar is dat jongGereformeerd, of gaat het hier om de vraag, hoe ver mogen we in deze dingen gaan, gaat het om de vraag, is hier het woord van Christus niet van toepassing, als nu rechteroog

u ergeri, d.w.z. tot zonde brengt, werp het van u; gaat het om de vraag, eischt liefde tot den broeder niet, dat ik me onthoud van dit of dat, dat op zichzelf geen zonde is? JongGereformeerden pleiten voor meer vrijheid in levenswandel, dan doorgegaan onder ons gebruikelijk is, en aan de andere zijde hoort ge hen roepen om askese, om onthouding. Zoo is de één voor, de andere tegen meer invloed geven aan het gevoel.

Is er een jongGereformeerde beweging? Of zijn er jongGereformeerden, waarvan er geen tien het met elkander eens zijn. Ik ben voorslands geneigd het laatste te gelooven. In elk geval leiding ontbreekt tot duiver geheel. Het is tragisch te zien, hoe men naar leiding zoekt. Die zal het zijn of die — en hij stelt te leure. Maar ligt dat niet aan het karakter zelf der strooming? Toen Dr. Kuyper optrad, was hij ook jongGereformeerd. Maar wat een verschil. Aanvankelijk vertrouwde men hem maar half, het is bekend, dat toen hij predikant te Amsterdam werd, de Gereformeerden aldaar hem niet hadden begeerd. Maar hij won het vertrouwen en hield het. Door zijn persoonlijke invloed zeer zeker, maar toch bovenal, omdat men weldra zag, dat hij waarlijk Gereformeerd was. En toen veteenigden allen zich om hem, toen kon hij ze leiden langs gansch nieuwe banen, omdat men zag, dat het moest. En dat juist hebben de jongGereformeerden ons nog niet laten zien.

Als ik zoo over de jongGereformeerde beweging schrijf, is dat niet om te zeggen: ze betekenen niet veel, we behoeven in 1922 niet met haar te rekenen. Eer het tegendeel. De vragen, die deze beweging ons stelt, zijn voor een goed deel de vragen van den tijd en onze kerken zullen zich daarover hebben uit te spreken in de naaste toekomst. Welke vraag het eerst aan de orde zal komen, is moeilijk te zeggen, dat zal grotendeels afhangen van de geschiedenis, die wij niet maken, maar die God leidt. Maar dit is zeker versterking naar binnen en naar buiten zal in 1922 eerste eisch zijn.

Lector komt in „Friesch Kerkblad“ met de overpeinzing:

Hoe het staat met de actie der jongGereformeerden, kan ik u met den besten wil niet zeggen, omdat ik er niets van weet. In onze omgeving merken we er bitter weinig van en de geheimzinnigheid der gansche actie doet ons tasten in het onzekere. Maar dit kunnen we wel aannemen, dat zij in het nieuwe jaar geene roeping in de kerkelijke wateren zullen brengen. Ze schijnen meer te werken in het donker, dan in het licht en liever wat te wroeten onder den grond, dan fier en krachtig voor het front te komen tot een strijd met open vizier.

Zoo begint men dan het nieuwe jaar met vraag. teekens. Laat mij er nog een vraag aan toevoegen. Waarom zouden we niet trachten de meer radicalistische, zoowel als de meest conservatieve elementen mee te zuigen in een krachtige reformatische actie?

1921 en de loopers.

De Laman, die 't zoo „zeggen“ kan, kreeg weer een ander beeld voor zijn oudejaarsavondlens. Hij geeft dit kiekje:

Onlangs las ik in een van onze kerkelijke bladen, dat een man zijn kerkelijk lidmaatschap had opgezegd, en dat hij nu maar besloten was zich bij geen enkele kerk meer aan te sluiten, omdat niet één predikant hem zoo voldoende, dat hij altijd onder diens gehoor kon verkeeren. Hij besloot nu maar te kerken, daar waar de prediking hem voor het oogenblik het best beviel. Wilt ge wel gelooven, dat er meer van zulke menschen zijn, die er precies zoo over denken, al zeggen of toonen zij het niet zoo openlijk? 't is toch eigenlijk ook wel mooi op te kunnen gaan onder de prediking van een dominee, die ons het meest naar den smaak proekt, en wanneer er dan straks iemand komt, die dit nog weer veel beter doet, dan weer onder diens vleugelen toevlucht te nemen, en dus op deze wijze altijd het beste van het beste te genieten! Wie zou het niet begeeren? En menschen, die zoo leven, zijn heusch niet zeldzaam. Ze zoeken altijd het nieuwe van den zalm. Ze happen altijd naar het dikste stuk spek. Vandaag loopen ze een predikant na: neen maar, nooit zoo gehoord! wat een waarheid, wat een waarheid! tjonge, 't is zoo'n baas; hij zegt het de menschen zoo aan! Met een week of wat begint die baas echter al een weinigje te zakken; en komt er welhaast een nieuwe ster aan den kerkelijken hemel schitteren, dan krijgt deze voortaan den wirook, en de ander is zoo goed als niets meer. 't Eigenaardige is, dat dit slag van menschen zooveel gelijkt op de magere koeien van Farao; ze eten altijd van het vetste spek, en ze blijven geestelijk altijd even mager en schraal. Ik denk nog steeds aan het woord van dien ouden dominee, die heel wat menschenkennis in zijn groote omgeving had opgedaan: 't Zijn de beste koeien niet, zoo zei hij, die van de ene wei in de andere loopen. Het zijn niet de meest leesbare brieven van Christus en niet de brandende knaaien in de gemeente, die van den eenen leeraar zeggen, dat hij de waarheid niet spreekt, en van den ander, dat er geen voedsel voor de ziel bij hem te vinden is, en zoo van ieder weer wat anders; het zijn in den regel menschen met een mager en donker geestelijk leven, die veel beter en honig eten, doch zelf weinig melk geven. Ge moet het maar eens trachten te toetsen onder uwe bekenden, doch dan moet ge u vooral door den schijn van groote en vrome woorden niet laten misleiden.

Terwijl ik dit schrijf, treden verscheiden gestalten van godvruchtigen uit de dagen mijner jeugd voor mij voor den geest. Daar waren er onder, die meer dan dertig jaren elken Zondag tweemaal onder de prediking van denzelfden leeraar waren

opgegaan. Hij was een man met een gouden hart, oprecht als de duiven, maar met geen groote kennis, en geen schitterende welsprekendheid. En toch, wat waren er onder die oude vrome mannen en vrouwen, gefundeerd in het geloof, welverzekerd van hun staat, rijk aan geestelijke ervaring, schijnende lichten in hun levenswandel. Ik zou hun namen kunnen noemen; er zijn namen onder, die mij zeer lief en dierbaar zijn; leesbare brieven van den Heere Jezus, goed onderlegd in de waarheid, helder in hun geestelijk leven. En deze menschen aten nooit van het dikste spek, en liepen nooit van de een in de andere weide. Dertig jaren gingen zij op onder dezelfde prediking. Zondag op Zondag, 's morgens en 's avonds, maar zij mochten er zijn, en zij konden van hun zaken verslag doen.

Al dat heen en weer draven, dat vele menschen tegenwoordig eigen is, van prediker naar prediker, van kerk naar kerk, van secte naar secte, van partij naar partij, komt voort uit een zeker soort van ongezonden honger, waar geen verzadiging voor is. Er is een ongezonde en een gezonde honger. Ik hoor de menschen wel eens zeggen: wat mij mankeert, weet ik niet doch ik heb den geheelen dag maar flauw, wanneer ik midden in den nacht wakker wordt, dan ben ik al weer flauw. Dit is natuurlijk geen gezonde honger; eten helpt daar ook niet voor. 't Is een ongesteldheid. Nu, zoo zijn ook geestelijk vele menschen altijd flauw; ze eten wel, maar worden niet verzadigd; zoo hebben ze gegeten, en vlak daarop hebben ze weer het gevoel, of ze hol en leeg zijn. Maar er is ook een gezonde honger en daarvan zegt de Schrift: aan een hongerige ziel is alle bitter zoet. Het is merkwaardig genoeg om er de aandacht eens aan te wijden: n.l. aan welke zijde de meeste pruttelaars en ontverrederden zitten: onder de flinke, goed leesbare Christenen of onder hen, wier geestelijk signalement niet alleen voor hen zelf maar ook voor anderen duister en onduidelijk is. Helder geloovigen zijn geen fladdergeesten.

De Vrouw en het Boek.

In 1922 zullen de vrouwen de groote stembus meemaken. Aan haar politieke bewustwording wordt druk gewerkt. Maar...

„Voor vele vrouwen is de boekhandelaar een soort van vijand; in vele huishoudens is de jonge boekenwinkler ondergegaan en als zijn lieftje voor het boek niet is gedood, dan is zij dikwijls de aanleiding tot ongenoegen. Verscheidene echtgenooten, moeten Apache-listen gebruiken om hun aanwinsten in huis te smokkelen.

„Wij hebben klanten, die, wanneer zij een boek hebben gekocht en betaald, het bij ons laten lo geeren totdat de geschikte gelegenheid zich voordoet om het in hun huis te brengen; de vacantie-tijd, feestelijke gebeurtenissen, enz. Soms laat de gelegenheid maanden op zich wachten...

Afkeer van het boek is een verontrustend symptoom. Afkeer van lezen is een noodlottige ziekte. Na den oorlog is deze toegenomen. Mme. de Girardin zou heden ten dage weer hetzelfde kunnen constataren, wat zij eens in haar *Lettres Parisiennes* heeft geschreven:

„Een elegante, rijke vrouw, een vrouw met geest, wacht geduldig twee maanden om een roman van Georges Sand te lezen, want zij denkt er niet aan, dien te koop (zij wacht liever haar beurt in de bibliotheek af). In haar prachtig huis vindt ge alle mogelijke weelde. Maar, boeken heeft zij niet — wel mooie boekenkasten, kostbare Boudoir-meubels, die bedriegelijk den naam „bibliothèque" hebben behouden.

„Wees niet bezorgd, dat die mooie kasten niet worden gebruikt. Zeker, ze doen heel veel nut. In de een liggen hoeden en mutsen van mevrouw, in die kleine kastjes, op de étagères staat van alles behalve boeken: porcelainen hondjes en Chineesche poppetjes. Boeken? Waarom? Wat denkt u wel? De jonge vrouwen lezen niet meer en, wat erger is, die nog een beetje lezen... schrijven."

Ernest Charles meent te moeten constataren, dat ook de vrouwen, die heden ten dage schrijven, niet veel lezen en sommigen helemaal niet.

„Boeken zijn duur. Ongetwijfeld. De boekhandel ligt er onder. Doch bovenal laten de vrouwen het lezen na om duizendflei reizen, die ze maar al te graag opzoeken.

De crisis van den oorlog en deszelfs gevolgen hebben onder de jongere vrouwelijke generatie een „élite" doen ontstaan, die alles doet om zich aan te passen aan de gewijzigde levensomstandigheden. Die „élite" zal op den langen duur invloed kunnen oefenen op de groote massa der Fransche vrouwen. Doch voorloopig blijft het een „élite", en de massa is wanhopig lachhartig. Daarom zal *Le Livre de la Jeune Fille* niet zooveel lezeressen vinden, als het boekje verdient. Als het nog adressen bevatte van „dancings"!... Maar een ernstig boek...

Zoo leest men in het „Letterkundig Bijblad" van de „N. R. Ct."

In onze kringen zijn percentsgewijze wellicht nog de meeste vrouwen, die zich aan eenigszins zware lectuur wagen.

Toch zou bij enquête denkbaar ook onder ons nog een ernstige misstand aan den dag treden.

Wij schrijven dit niet slechts met het oog op zekere politieke gebeurtenissen.

Maar veelmeer met het oog op de toekomst van ons Gereformeerde volk.

De moeders moeten haar zonen nog ander voedsel kunnen toedienen, dan wat ze uit christelijke romans hebben weggehaald.

Bildderdyk en de Tachtigers.

In „Opvang", het nieuwe Christelijke Letterkundige maandschrift plaatst Dr. J. van der Valk hoogst interessante opstellen over Bildderdyk. In een daar van vergelijkt hij Bildderdyk met de tachtigers.

Om het vres meer klem en kracht te geven, laten de tachtigers vaak het lidwoord weg. Waarschijnlijk kwamen zij hiertoe door hun studie der Latijnsche dichters (die het lidwoord niet zenden).

Maar ook Bildderdyk begon met verialing van klassieke dichters z.a. Catullus, Tibullus, Horatius. En ook hij deed, hetgeen de tachtigers meenden het eerst gedaan te hebben, ook hij liet nu en dan het lidwoord weg. Zoo verhaalt Bildderdyk van een krijger, wiens lemmen spat in splinters, zonder dat hij „vijand ziet". Van een schoone aan 't hof van Karel den Groote, door duizend aangezocht, maar „jegens ieder rots", hij bezingt den koningszoon, die „Holland weg tot haar verheffing baande"; en maant ons: Hoort, hoe „Grieksche zangster" kweelt!

Ik herinner mij nog hoe indertijd onderwetsch zoogenaamde letterkundigen hem bedenkelijk het hoofd schudden over dergelijke stoutigheden der nieuweren, daarmede tevens bewijzende, dat zij Bildderdyk wel goedig hadden geprezen, doch slecht gelezen.

Dit geldt ook van woordvormingen als zon beschenen, waardoor de nieuweren niet alleen in hun vaart de ballast van het lidwoord, maar bovendien nog van het voorzetsel looden, door de zon beschenen.

Webru, dergelijke saamstellingen, zoo veelvuldig bij de Grieksche dichters, treffen we ook bij Bildderdyk aan. Hij schrijft over de prooi van Godverloekten waan, over een Godvervalen (door God vervloekte) hand, over kunstenaars hand en oot, kunstgeleerde dapperheid, kunstversierde roef, het schuim van landverwezen (uit het land verdreven) snooden. En goudglans fonkorend spant de kroon.

Trouwens we vinden leuk in onze middelsteuwsche taal dezelfde soort saamstellingen, b.v. in God-behagelijk; daarna komen ze weer veel voor bij dichters in onze gouden eeuw, z.a. God gelijk, God bemind. En noemen wij niet allen in onze spreektaal de legging in het graf, de gang naar de kerk, een vaarder op de Oostzee en iemand, die gaat met verlof, kortweg: graflegging, Oostzeevaarder, verlofganger?

Mede naar het voorbeeld der Latijnsche dichters, nemen de nieuweren vaak de onsaamgestelde werkwoorden, gelijk, voeg ik er dadelijk aan toe, ook Bildderdyk deed, wanneer hij inplaats van beslissen der bezigte elissen, tengelen, vedigen, vochtigen en aldus „dubbele tred en spoed."

Een dichter is schepper, allereerst van zijn materiaal, de taal. De tachtigers hebben zich hierin niet onbetuigd gelaten, maar Bildderdyk staat hier zeker bij hen niet achter. Een paar voorbeelden mogen volstaan: „wat verveelt ge u, doffe geuw-rik", „verwoesting geroogt langs de heuvelen", „die scheel ziet pinkt maar wat of lonkt en lodder-lucht", „de oefening van 't doorgeleeterd hoofd", „vergnoot verlogd verlaagd vervallen verzonk de sterv'ing uit zijn kring", „maar zwoor die beutleus af van 't snatrend eendekwaak."

Met woorden als spageklir verrijkte Bildderdyk onze taal, daar wij geen uitdrukking bezaten, die het geluid der spade zoo goed aanduidt. En met het door hem gevormde woord aantrek kan ieder zijn winste doen, die veel moet gebruiken de veel langere en slappere aantrekkingskracht.

Nog niet zoo lang geleden is uitgevonden het woord ontratten om een uitzuivering der schepen aan te duiden, temmaals noodig voor de besmetting. Bildderdyk was al in die richting:

Een ledig wink gelijk onttakeld en ontmast.
Ontdreef in 't golfgeklot om op een klip te [stranden]

Der dichters hengstenbron doopte hij juist en fijner om in halfbrouplas, en voor tamboerijn gaf hij rinkelhom.

Zoowaar het achtervoegsel drig (drager) dat wij in de spreektaal alleen in vaandrig kennen, en dat we herhaaldelijk, b.v. bij den dichter Bolken, met verschillende en andere woorden vinden saamgevoegd, treffen we bij Bildderdyk al aan in bliksemdrig. En de Deutsche spartacisten was hij al vóór, toen hij in de dagen van Prins Willem V dezen vorst noemde, na zijn herstelling, „verwinnaar van 't geweld van Neerlands spartacisten", hiermee onze patriotes benoemde.

Onder woorden dolt hij op: de gans kon weer gaggelen, de os akkeren, de pillen hoorde men weer russelen in den koker. Met 't gewrikwrak en 't gezwikzwak zag men 't zwirven van den dans.

Verg daarbij dan nog Bildderdyk's klanknaamsingen en woordspel, en ik zal u niet meer behoeven te overtuigen, dat de lectuur van Bildderdyk uiterst leerzaam is voor ieder Bataaf, die onze taal en haar overvloed wil leeren kennen en beoefenen.

De overeenkomst is inderdaad opmerkelijk.

Hiermee kan ik tegelijk een geachten lezer van repiek dienen, die bezwaar maakte, dat ik in de woordkunst der tachtigers schoonheid ontdekte. Den geest van de tachtigers veroordeel ik oavorwaardelijk. Voor den vorm heb ik waardeering, al heb ik ook bezwaren. Maar misschien is mijn lezer nu wel gerustgesteld, waar hij van een vakkundige als Dr. van der Valk vernemt, dat Bildderdyk zich reeds meester in soortgelijke woordkunst toonde. En Bildderdyk was toch van een anderen geest dan Kloos en Van Deyssel.

Het ontwerpnieuws spelling.

Ook hierop hoopte ik terug te komen, nadat deskundigen hun oordeel zouden hebben geuit.

Dit is geschied.

Velen hebben zich laten hooren.

En de kritiek was bijna unaniem zeer ongunstig voor het ontwerp.

Naar ik meen terecht.

Het ontwerp lijdt aan groote omslachtigheid en halfslachtigheid.

Het wil een nieuwe koers uit en durft niet.

Toch geloof ook ik, dat wij den kant eener vereenvoudigde spelling op moeten met vermindering van het lastige in de spelling der Kollewijniers.

Etymologisch moge de oude spelling waarde hebben, men kan toch niet heele menschenlevens aan de etymologie (woordafleiding) opofferen.

Ook de taal moet met den tijd mee.

In dat opzicht zijn we het met den heer Goede-waagen in de „N. R. Ct." eens, ofschoon andere dingen in zijn feuilleton ons minder aanstaan.

De grootste helft van ons Nederlandsche volk moet reeds als kind de school vaarwel zeggen. Die grootste helft nu vraagt om een consequente, een logische, een eenvoudige, een voor hen begrijpelijke schrijftaal. En nu kan men wel zeggen, wat logisch is voor den een, is nog niet altijd logisch voor den ander. Zeer waar, maar wanneer onze schrijftaal, wat haar wijze van spelling betreft, slechts logisch werd voor menschen met gezond verstand, nu dan hadden de schrijftaalvereenvoudigers een schitterend stuk werk geleverd. Totnogtoe moest men zooveel weten, om zijn eigen moedertaal goed te schrijven, dat de wijze van stellen er vaak onder leed. Neen, het is een eerste behoefte voor een ieder dat men begrijpt, waar het in de allereerste plaats op aankomt, op het stellen of op het spellen. Door de spellingswijze nu zoo eenvoudig mogelijk te maken, komt dat de wijze van stellen ten goede. En goed stellen is, evenals goed spreken, het gevolg van ordenend, logisch denken. Men behoeft zich voor zoo'n eenvoudige schrijftaal dan niet te schamen, al doet die schrijftaal er op het eerste gezicht een beetje vreemd en ongeletterd (in overdrachtelijken zin, natuurlijk) uit voor menschen, die wat meer gezien hebben, maar al spoedig zal het blijken, dat ook zoo'n schrijftaal, neen, juist zoo'n schrijftaal, een weergave, een vertolking op papier kan zijn van een taal, die tintelen kan van levenslust, van geest, van humor.

Knapper dan de professoren.

Weik hedendaagsch auteur kan zijn Nederlandsch goed schrijven zonder woordenboek?

Wie moet nooit eens naslaan of een woord man-nelijk of vrouwelijk is?

Wie kan daaruit berekenen, op welk tijdsverlies de oude spelling ons komt te staan?

In zijn geestig afscheid, dat de heer Wirtz van de inspectie Winschoten nam, spot hij, dat een onderwijzer beter in de taal thuis is, dan de professoren Kluyver en Muller, die het ontwerp voor de nieuwe spelling op hun geweten hebben.

Uit zijn speech in het „Christelijk Schoolblad" lichten we:

En dan heb ik nog een groot voorrecht genad, wat helaas! vele onderwijzers, ook onder hen, die aanleg voor het vak hebben, moeten missen. U kent allen het raadselje: „Wat ontmoet het grootste beest nooit?" Het antwoord luidt: „Een beest, dat nog grooter is." Welnu, de knapste man van Kleidorp — en dat is natuurlijk de onderwijzer — ontmoet nooit een nog knapper man, zoolang hij in Kleidorp blijft. Het gevolg is dan, dat hij ten laatste in zijn eigen knapheid gaat gelooven. En aan dat gevaar staan onderwijzers veel meer bloot dan andere stervelingen, want een onderwijzer in Nederland weet heel veel dingen, die niemand anders weet. Ik zelf ben in dat opzicht ook razend knap. Zoo maar, zonder woordenboek, weet ik, dat „ruischen" met sch en „bruisen" met s geschreven moet worden; dat niet alleen mijn jas en mijn das, maar zelfs mijn snor vrouwelijk zijn; ja, ik kan alle woorden, die met au geschreven moeten worden in alfabetische volgorde opzeggen en ik weet nog precies alle regels voor het manlijk en vrouwelijk geslacht met de uitzonderingen en de uitzonderingen op de uitzonderingen. Laten Prof. Kluyver en Prof. Muller me dat eens nadoen! Kijk, dat is de oorzaak, waardoor wij, schoolmeesters, zoo groot gevaar loopen pedant te worden. Maar nu heb ik het buitengewone voorrecht gehad, al betrekkelijk jong in aantaking te komen met mannen als Dr. Baymick, Dr. H. Pierson, Mr. de Savornin Lohman, Dr. Kuyper, Dr. D. Bos e.a. En als ik een van die menschen ontmoet had, dan kwam ik in Kleidorp terug met de wetenschap, dat zij groot waren en ik klein; dat ik in vergelijking met die reuzen een dwerg was. Dames en heeren! als ik ben opgetreden als uwer één, als ik me niet geplaatst heb op een pedestal, dankt dat dan aan de genoemde en niet genoemde waarlijk groote mannen, die mij, onbewust en onwillens, hebben doen gevoelen, dat er nog iets hoogers en iets beters bestaat dan schoolmeesters-wetenschap.

Zouden er ten deze geen zondebokken zijn dan schoolmeesters alleen?

De waarde van een examen.

De heer Wirtz sprak bij diezelfde gelegenheid nog een woord, dat gittunt door huminen klank en waarnaar, gelijk wij hopen, gaarne zal worden geluisterd:

J. S. t.
is mij b.
beantwo.
verheugt
dan is
lessorian
een goe
Overig
Montesso
misversta
De do
zich teg
over het

Ds. W.
eest tha
is Max S.
Religios
Geist —
Verder
Bande (E
gechene
Dan:
pathie g
en: „Der
Wertethi
Ten al
Krieges
„Die Urs

Afgesc
Beden, Th
Phosens c

Heden verbl
met de voora
van onzen Zoc

CAREL HEND

G.
A.

Arnhem, 8 Jan

Rozend. weg 5

ZALIG DE

IN DEN HEE

Een lied me

orgel- of pl

2e druk.

OOSTERBAAN

60

Binnen

JAARI

Men bestelle o

de Uitg. OOSTE

UITSTER

DF

OOSTE

ing.

nadat
reut.

gunstig

tigheid

niel.

er ver-

ing van

de heb-

ns aan

Goede

andere

aan-

de moet

rootste

ogische,

schrijf-

is voor

ander.

ni haar

il voor

den de

ik werk

ten, om

le wijze

is een

begrijp,

op het

agwije

dat de

den is,

denend,

eenvoud-

niet die

vriend

tuurlijk;

hebben,

schrijf-

bergave,

in taal,

st. van

oren.

andsch

d man.

tervies

van

nl een

de pro-

p voor

en.

blblad

gonad,

en, die

U kent

grootste

est, dat

Kleiborp

ontmoet

in Klei-

niste in

an dat

ot dan

in Ne-

andere

d knap,

k, dat

gesche-

ja en

zijn; ja,

moeten

en ik

manlijk

gen en

en Prof.

nadoen!

school-

worden.

t gehad

en met

Mr de

os: e.a.

et had,

weten-

at ik in

Dames

vor één.

edostal,

moemde

en on-

tog iets

leesters.

ijn dan

amen.

genheid

t klank

worden

Een enkel woord nog over de examens. Eerst in besloten kring en nu een paar maal in 't publiek is er op gezinspeeld, dat enkele kandidaten hun slagen aan mij te danken hebben, als ik voorzitter van de commissie was. Daar is wel iets van aan, maar het mag geen aanleiding geven tot verkeerde gevolgtrekkingen. Op grond van een dertigjarige ervaring, kan ik getuigen, dat bij de examens steeds het ernstig streven gevonden wordt, stipt rechtvaardig te zijn. In de tweede plaats behoort te er ook, misschien met een enkele uitzondering, groote welwillendheid tegenover de kandidaten. Het enige verschil tusschen mij en anderen kan alleen hierin bestaan hebben, dat ik de examens van verschillende kanten heb leeren bezien: ik heb ze zelf afgelegd; ik ben als deskundige erbij geweest; ik was heel vaak lid van de commissie en in de laatste jaren meestal voorzitter. Daarvoor weet ik, dat 95 pCt van de kandidaten beter zijn dan ze zich op onze examens vertoonden; dat tegenover één, die hof of wel negen staan, die wanboffen. Dus achtte ik het mijn plicht, zodra een kandidaat op het kantje kwam, een poging te wagen hem of haar over de streep te halen, wat vaak gelukte, dank zij de groote welwillendheid der medeleden van de commissie.

HEPP.

CORRESPONDENTIE.

J. S. te Amersfoort. Het door u bedoelde stukje is mij bekend. Het is om meerdere redenen niet voor aanbeveling geschikt. Uw oordeel over Montessori verbeugt mij. Wensch ik u er iets meer van te weten, dan is het boek van Rombouts en Lamers „Montessorianisme“ (Malmberg's Paedagogische Bibliotheek) een goede leidraad.

Overigens is het ons plan eenige artikelen over Montessori in dit blad te plaatsen, waardoor menig misverstand kan worden opgehelderd.

De door u bedoelde passage uit mijn artikel richt zich tegen de ethische theologie. U las waarschijnlijk over het woordje „slechts“ heen.

D. W. V. Onderdendam. Door omstandigheden eerst thans de titels van Scheler's werk. Het nieuwste is Max Scheler: Vom Ewigen im Menschen, erster Band, Religiöse Erneuerung, Leipzig 1921 Verlag der Neue Geist — Dr. Peter Reinhold.

Verder noem ik: Vom Einsturz der Werte, zwei Bände (Der Abhandlungen und Aufsätze zweites durch geschehene Auflage); selbe Verlag.

Dan: „Zur Theorie und Phänomenologie der Sympathie gefühle und von Liebe und Hass (Halle 1912) en: „Der Formalismus in der Ethik und die materiale Wertethik (Halle 1916).

Ten slotte is minder gelukkig zijn „Der Genius des Krieges und der Deutsche Krieg“, „Krieg und Aufbau“, „Die Ursachen des Deutschen Hasses“.

F. J. J. B.

KERKNIEUWS.

GEREFORMEERDE KERKEN.

Aangenomen naar:

Belen, Th. Kulpers te Ter Aar.
Paeleus c.s., D. G. A. Broerwer te Oostwolde.

Heden verblijdde ons de Heere met de voorspoedige geboorte van onzen Zoon

CAREL HENDRIK FREDERIK.
G. DE GREEF.
A. H. DE GREEF—
VAN DOORN.

Arnhem, 8 Januari 1922.
Rozend. weg 25.

ZALIG DE DOODEN, DIE
IN DEN HEERE STERVEN

Een lied met harmonium,
orgel- of piano-begeleiding.

2e druk. Prijs f 0.40.
OOSTERBAAN & LE COINTRE.
GOES.

Binnen enkele dagen verschijnt:

JAARBOEK ten dienste van de Geref. Kerken
in Nederland — Jaargang 1922.

Prijs 80 cent.

Men bestelle onverwijld bij zijn Boekhandelaar of rechtstreeks bij
de Uitg. OOSTERBAAN & LE COINTRE te Goes (Postrek. No. 30000).

UITSTEKENDE INRICHTING VOOR ALLERLEI

DRUKWERK

OOSTERBAAN & LE COINTRE - GOES

Dankt voor:

Berkel en Rodenburg, L. van Wijk te Ede.
Emlichheim (Beuthem), Dr. W. A. van Es te Leeuwarden.
Blaasius (van-Datema), H. S. Bosma te Leeuwarden.
Kraibonaghen, J. Wijnnga te Groning.
Leeuwarden (van-v. d. Munnik), J. Waterink te Zutphen.
Maastland, J. Visscher te Hilward.
Schopland, D. G. A. Broerwer te Oostwolde.

Afscheid van:

Kommers, M. P. Pol. Tekst Hely 13:20, 21.

Inrede te:

Broek onder Akkerwoude, K. Onseboom, Tekst Jac. 1:23 en 22.
Buitendijk, P. Hekma van Oostdijk, Tekst Hand. 5:6.

Jubiläum. Dr. T. Sap te Gouda en J. Douma te „Graven-
hage“ vierden deze week hun 25-jarig ambtsjubileum.

Koninklijke eren. Te Sals brengt men, naar de „Man-
dant“ meldt, wekelijks een portefeuille met Chr. lectuur rond
en als men dat geruimen tijd heeft volgehouden en de lezers
aan Christelijke denkbeelden eenigzins gewend heeft, laat
men een bezoek brengen om met hen te spreken. Het schijnt,
dat men op die wijze voor Europeanen van aanzien, die hun
Christendom hebben vergeten, zoekt terug te brengen.

Waarom ware deze manier van evangelisatie ook in de
groote steden van ons land te beproeven, zegt „De Standaard“.

Rhythmisch kerkgezang. In de Geref. Kerk te
Zandvoort is een proef genomen met rhythmisch zingen. De
slootang in de morgen- en avondgodsdiensttoefeningen kon, dank
zij de orgelebegeleiding, door de Gemeente op deze wijze worden
aangeheven. De proef voldeed. Voorloopig zal men dit aan het
einde van den dienst blijven doen.

CHR. GEREFORMEERDE KERK.

Tweetal te:

Lisse, J. D. Barth te Werkendam en A. H. Hilbers te Enschedé.
Noordeloo, P. de Groot te Rotterdam en A. H. Hilbers te
Enschede.

Op zij gezet? In de „Rijlandse Kerkboed“ wordt
medegedeeld, dat de Chr. Geref. Kerk te Woerden haar predikant
Dr. H. Woudstra, eenvoudig op zij heeft gezet. „Hij beviel
hem niet langer. Zij hebben hem zijn afscheid laten preeken,
zonder dat hij een beroep had ontvangen naar een andere
Kerk. Emeritus is de predikant niet, en een vaste Gemeente
heeft hij ook niet. Toch preekt hij in Kerken, als hij er toe
geroepen wordt.“

En kerkrechtelijke puzzle.

GEREFORMEERDE GEMEENTEN.

Tweetal te:

Meiskerke, W. den Hengst te Leiden en G. H. Korsten te
Ierske.

Dankt voor:

Bruinisse, M. Hofman te Rijssen.
Gouda, H. Kieviet Jr. te Veenendaal.

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK.

Zestalt te:

Kampen (van-wijlen van Dalfsen), B. N. B. Bouthoorn te
Wapenvolde, D. J. v. d. Graaf te Raamsdonk, H. Heijer
te Vlaarding, L. Kievit te Lunenburg, W. J. van Lokhorst
te Bennekom, en P. de Looze te Renkum.

Drietal te:

Amsterdam, S. P. H. Berkelbach van den Sprenkel te Haarlem,
Dr. G. P. Marang te Utrecht en J. P. v. Bruggen te Delfshaven.
Amsterdam, J. H. P. te Roij te Sloterdijk, F. W. A. Korff
te Hoornstede en G. D. A. Oskamp te Winterswijk.

STEENHOUWERIJ
G. J. HOEK

MIDDELBURG
Veersche Weg T 250

VLISSINGEN

Villapark

Speciaal adres voor:

Grafzerken - Monumenten

Schoorsteenmantels

ENZ. ENZ.

VEREENIGING „CHRISTELIJKE BIBLIOTHEEK“

De contributie der Vereen. „Chr. Bibliotheek“ is nog
altijd slechts f 5.— of, zoo men de boeken in prachtbanden
wenscht te ontvangen, f 8.25 per jaar. Voor toezending
per post wordt f 0.75 port berekend.

In den 25en jaargang, die zooeven aanving, ontvangen de
leden 5 BOEKWERKEN.

Als te deel van dien jaargang werd hun toegezonden

GELIJKENISSEN DES HEEREN

door Dr. J. J. Knap Czn.

Met illustraties van EUGENE BERNARD.

Derde deel.

De prijs van dit prachtwerk is, buiten abonnement,
f 3.60 per ingenaad, f 4.60 per gebonden exemplaar.

Met dit derde deel der „Gelijknissen“ is dit standaard-
werk compleet.

Zij, die zich thans op de „Chr. Bibliotheek“ abonneeren
en ook deel 1 en 2 der „Gelijknissen“ wenschen te be-
zitten, kunnen die op voordelinge voorwaarden bekomen.

De catalogus, vermeldende deze en meerdere voordelinge
voorwaarden, wordt op aanvraag toegezonden door den Uitg.

G. F. CALLENBACH TE NIJKERK.

WONINGZOEKENDEN

en huurders, die na enkele jaren een

EIGEN HUIS

willen betrekken met recht op 100 pCt Hypotheek tegen
5 pCt rente, richten hun verzoek om nadere inlichtingen
tot „SPAARHUIS“ van 1912, Mij. van Eigenhuis, Spaar- en
Hypotheekverzekering te Haarlem, Ged. Oude Gracht 47.
Verzekerd bedrag ruim f 5.000.000.—, Prosp. en inl. gratis.

Abonnementen op dit blad worden aangenomen
voor Zuid-Afrika door den Boekh. J. L. VAN SCHAIK, Kerk-
straat, Centraal, PRETORIA.